

razvoj ratnih zbivanja neminovno nametnuo bilo kom agresoru, dovela bi ne samo do sasvim drukčijeg odnosa pomorskih snaga velikih napadača i malih branilaca, nego takva logika u kalkulaciji već sada u miru predstavlja, pored ostalog, veoma važan moment pri odlučivanju da li uopće započeti agresijom. I nije bez veze s ovim pitanjem, usput da kažemo, činjenica da oni veliki o kojima ovisi danas sudbina svijeta sve više i ozbiljnije pokazuju želju da se nađu rješenja spornih pitanja ne putem sile, nego pregovorima.

Prema svemu izloženom očigledno je:

— da postojanje i daljnje jačanje ratne mornarice bilo koje miroljubive, vanblokofske zemlje ne predstavlja samo određenu ubojnu snagu, nego samim svojim postojanjem djeluje protiv otpočinjanja agresije, te u sadašnjoj međunarodnoj situaciji svako jačanje upravo armija miroljubivih zemalja i u njihovom okviru ratnih mornarica, iako to zvuči paradoksalno i na prvi pogled protivriječno, znači zaista prilog miru;

— da bi ratna mornarica neke miroljubive zemlje sa operativno-strategijske tačke gledišta imala sve izgleda da izvrši onu ulogu koja joj je namijenjena u slučaju eventualnog rata. . .

ĐURO LONČAREVIĆ

Neka pitanja narodne odbrane u savremenim uslovima

(»VOJNO DELO« br. 1/66)

... Istorija čovečanstva ispunjena je mnogobrojnim ratovima koji su pratili njegov razvitak. Nekada su ratovi trajali veoma kratko i svodili se na jednu ili nekoliko uzastopnih bitaka. Armije su bile malobrojne i slabo naoružane. Ishod rata rešavao se u oružanim sukobima armija čija je borbena sposobnost, pored ostalog, bila uslovljena, prvenstveno stepenom ekonomskog razvitka društva izraženim u proizvodnji naoružanja i ratne opreme. Uporedo sa razvojem proizvodnih snaga, a kao rezultat toga razvoja, koristila su se otkrića nauke za ratne potrebe. Proizvodilo se sve modernije naoružanje i

ratna tehnika, armije su postajale sve brojnije, a za njihovo izdržavanje i pripreme izdvajala su se veća materijalna sredstva. Ratovi su bivali sve duži i iziskivali sve veće angažovanje privrednih i drugih delatnosti. Mada se i dalje sudbina rata rešavala na frontu, sve je više rastao značaj pozadine i njena uloga u vođenju rata — rastao je značaj ljudskih i ekonomskih potencijala ratujućih država, kao i njihova organizovanost, pripremljenost i osposobljenost da rade za potrebe rata.

Moralno-političko stanje naroda, zajedno sa drugim faktorima sve je više uticalo na borbeni moral, a time i na borbenu sposobnost vojnih formacija.

Zbog svega toga, ratujuće strane u prošlim ratovima, naročito u drugom svetskom ratu, zahvaljujući masovnoj upotrebi i svojstvima avijacije, nastojale su da napadima iz vazduha i drugim raznim dejstvima oslabe odbrambenu moć protivničke zemlje, da onemoguće proizvodnju borbenih i ostalih sredstava neophodnih za vođenje rata, otežaju snabdevanje i popunu gubitaka armija na frontu, oslabe moral i razbiju jedinstvo naroda, itd. Napadač je znao da će takvim dejstvima, ukoliko budu uspešna, znatno umanjiti borbenu sposobnost protivničkih armija na frontu i tako stvoriti povoljne uslove za izvojevanje pobede u ratu...

... Prema tome, na osnovu iskustva iz prošlih ratova, a naročito iz drugog svetskog rata, može se konstatovati da je uloga i značaj pozadine u vođenju rata bio sve veći, da su privredne i druge delatnosti kao i stanovništvo u pozadini ratujućih zemalja bile u sve većoj meri uvlačeni u rat i angažovani za potrebe fronta. Pozadina je zbog toga sve više postajala objekat raznovrsnih neprijateljskih dejstava, pre svega napada iz vazduha. Međutim, ona je ipak mogla da radi, naročito u dubini teritorije jer je bila u drugačijim uslovima od onih u zoni fronta, nije bila toliko izložena dejstvima neprijateljskog naoružanja, kao armije, gradovi, stanovništvo i drugi objekti u zahvatu vojnih operacija. Osnovni vid učešća i doprinosa pozadine u ratu, sastojao se u proizvodnji naoružanja, municije, ratne tehnike, hrane, lekova i drugih neophodnih sredstava za vođenje rata, u snabdevanju oružanih snaga, zbrinjavanju ranjenika, odnosno u radu za potrebe armije i fronta. No, zbog takve uloge pozadine ne bi bilo pravilno potcenjivati njen značaj u prošlom svetskom ratu, jer je borbeni sposobnost armija, pa prema tome i rezultati vojnih operacija kao i konačan ishod rata, bio u velikoj meri uslovljen radom pozadine, tj. ljudskim i materijalnim snagama ratujućih zemalja i njihovim radom za oružane snage.

Međutim, u eventualnom ratu odnos fronta i pozadine će se promeniti i biti kvalitetno drukčiji nego u prošlom ratu. Savremena borbena sredstva omogućavaju armijama da biraju ciljeve na bilo kom delu protivničke teritorije i da ih unište strahovitim raketno-nuklearnim udarima. Ni jedan objekt na teritoriji ratujućih zemalja — zavisno od ocena i planova protivničke strane — neće ostati van dometa savremenog naoružanja, kao što je to bilo u drugom svetskom ratu kada su, na primer, SAD i veliki delovi teritorija SSSR-a bili potpuno van radijusa dejstva nemačkog vazduhoplovstva.

U eventualnom ratu, celokupne teritorije ratujućih država mogu postati ratno poprište i biti izložene aktivnim dejstvima neprijateljskih oružanih snaga, pre svega raketno-nuklearnim udarima i dejstvima vazdušnih desanata, sa svim posledicama takvih napada. Na osnovu ovakvih mogućnosti, kod nekih vojnih teoretičara javljaju se gledišta po kojima su ciljevi u dubini protivničke teritorije — velike koncentracije stanovništva, politički centri, industrijski rejoni, saobraćajni čvorovi i drugi slični objekti — rentabilniji ili bar ne manje rentabilni od vojnih ciljeva na frontu, te da se raketno-nuklearnim dejstvima po ovakvim ciljevima protivnička strana može prisiliti na kapitulaciju čak i pre nego što joj oružane snage pretrpe odlučujući poraz na frontu.

Treba imati u vidu, da će potrebe fronta i rata u eventualnom sukobu biti mnogo veće nego u drugom svetskom ratu, zato što će armije biti veoma mnogobrojne i opremljene savremenom tehnikom u velikim količinama i što će gubici u ljudstvu i tehnici biti mnogo veći. Sem toga, uslovi u kojima će se naći ratujuće zemlje — ogromna razaranja i velike ljudske žrtve, moguće epidemije, razni problemi zbog evakuacije stanovništva iz gradova, teškoće u organizovanju ishrane naroda, teške posledice radiološke kontaminacije životne sredine, itd. — imaće veoma snažan moralni, politički i psihički uticaj na oružane snage.

U takvim uslovima ratujuće države treba da organizuju proizvodnju za potrebe armije, da omoguće uredno snabdevanje oružanih snaga materijalno-tehničkim sredstvima, zdravstveno zbrinjavanje i lečenje ranjenika, odnosno da organizuju pozadinsko obezbeđenje armije i da pored toga, zadovolje mnogobrojne i raznovrsne potrebe teritorije i stanovništva...

...Koncepcija opštenarodnog odbrambenog rata koji bi vodila naša zemlja, ako bude prinuđena da ratuje, predstavlja najrealnije i najcelishodnije rešenje za uspešno vođenje i pobedonosan završetak takvog rata. Snaga naše narodne odbrane zasniva se na krupnim re-

zultatima u izgradnji socijalističkog društvenog sistema; na slobodarskim tradicijama naroda Jugoslavije, pre svega, iz narodnooslobodilačkog rata i revolucije; na pravednom cilju za koji bi se naša zemlja borila u eventualnom ratu i na blagovremenim i organizovanim pripremama našeg društva za najcelishodniju upotrebu ljudskih snaga i materijalnih dobara zemlje.

Organizovane i blagovremene pripreme društva za vođenje opštenarodnog odbrambenog rata imaju izvanredan značaj sa stanovišta fizionomije i karaktera eventualnog rata. U vezi s tim treba ukazati na dva principijelna pitanja od kojih zavisi koliko i kako će ratne pripreme zemlje odgovarati svojoj nameni, da li će biti adekvatne ocenama o eventualnom ratu, i konačno, kakav će biti tretman narodne odbrane u društvu...

... Naš društveni sistem, sa razvijenim društvenim samoupravljanjem, pruža maksimalne mogućnosti da narodna odbrana obuhvati i uključi sve faktore društva, sve ljudske i materijalne snage zemlje kako u pripremama, tako i u vođenju eventualnog rata. Polazeći od položaja građana, radnih organizacija i društveno-političkih zajednica, koji je regulisan Ustavom SFRJ i drugim zakonima, svi osnovni činioци našeg društva su istovremeno i činioци narodne odbrane. Njihova su prava i obaveze da doprinose jačanju narodne odbrane mobilizacijom svakog čoveka i svih materijalnih dobara za potrebe rata. I što je od posebnog značaja, naš društveni sistem najbolje odgovara ne samo mobilizaciji snaga u pripremnom periodu, već i zahtevima i potrebama opštenarodnog odbrambenog rata. Uslovi neposrednog vođenja rata ne traže bitne promene u društvenom sistemu što bi u prvim, najtežim danima rata, uostalom bilo vrlo teško, i skoro nemoguće izvoditi, već njegovo prilagođavanje novim uslovima.

Eventualni rat bi nesumnjivo stvorio veoma teške uslove za rad svih društvenih delatnosti; on bi zahtevao da se mnogim poslovima rukovodi centralizovano, da se donose brze odluke, koje treba brzo i potpuno sprovoditi u delo. Ratni uslovi će istovremeno zahtevati maksimalnu inicijativu i snalažljivost građana, radnih organizacija i najužih društveno-političkih zajednica u obavljanju zadataka i uopšte u njihovom svestranom angažovanju i učešću u borbi protiv agresora. Stoga, rešenja u organizaciji rada državnih organa, privrednih delatnosti, zdravstvene i informativne službe i svih drugih društvenih faktora moraju biti dovoljno elastična i odgovarati našim ocenama eventualnog rata. Ta rešenja moraju omogućavati centralizovano rukovođenje kada je to potrebno i kada bude moguće; ali ona moraju omogućavati inicijativu u odlučivanju i angažovanju svih snaga u komu-

nama, ne čekajući uputstva i direktive iz centra koje u ratu mogu da izostanu, da zakasne ili da ne odgovaraju stvarnim uslovima na terenu...

... Iz ocena karaktera i fizionomije rata u savremenim uslovima, posebno našeg opštenarodnog odbrambenog rata, kao i iz socijalističkog karaktera našeg društvenog sistema proizilaze sadržaj i principi na kojima se temelje i organizuju odbrambene pripreme zemlje. U osnovi, sadržaj narodne odbrane, izuzimajući Armiju čine:

a). Moralno-političke pripreme naroda za vođenje opštenarodnog odbrambenog rata, koje se sastoje u upoznavanju stanovništva sa karakteristikama eventualnog rata, sa faktorima koji će uticati na tok i konačan ishod rata, sa prednostima i slabostima eventualnog agresora, ka oi sa svim drugim činiocima od kojih će zavisiti uspešno vođenje opštenarodnog odbrambenog rata. Cilj ovih priprema jeste da građani naše zemlje dobiju što realniju predstavu o eventualnom ratu, da sagledaju sve strahote rata a i sve ono što omogućava da se uspešno vodi, da ne budu u neizvesnosti o mogućnostima savremenih borbenih sredstava i da znaju kako da se zaštite od njih. Realno saznanje o opštenarodnom odbrambenom ratu je veoma važan činilac za dalje jačanje i učvršćenje socijalističkog patriotizma i uopšte za povećanje odbrambene moći naše zemlje.

b). Organizovanje zaštite i spasavanja stanovništva i materijalnih dobara koje se sastoji u blagovremenom obaveštavanju građana o predstojećim opasnostima, sklanjanju stanovništva u razna skloništa, evakuaciji stanovništva iz gradova i naselja koji mogu biti napadnuti, organizovanju ekipa i jedinica za samozaštitu i pružanje uzajamne pomoći i u nizu drugih mera i postupaka. Cilj ovih mera je da zaštite stanovništvo i materijalna dobra od neprijateljskih dejstava, da se spasavaju oni koji budu izloženi udarnim, radiološkim, toplotnim i drugim posledicama upotrebe savremenih borbenih sredstava. Čovek će u uslovima eventualnog rata biti osnovni činilac borbe i pobede u ratu. Zato je zaštita i spasavanje stanovništva, podrazumevajući pod tim i odgovarajuću obuku građana, jedan od najvažnijih zadataka za uspešno vođenje rata, a istovremeno i jedan od najtežih i najsloženijih zadataka narodne odbrane naročito za vreme rata.

c). Pripreme radnih organizacija i njihovih organa u smislu pravilnog sagledavanja i utvrđivanja svojih ratnih zadataka i preduzimanju potrebnih organizacionih, materijalnih i drugih mera za uspešno izvršavanje tih zadatak u slučaju rata.

d). Pripreme privrednih delatnosti, saobraćaja i veza, zdravstvene, informativne i drugih društvenih službi za rad u veoma teškim ratnim uslovima. Zbog toga još u vreme mira treba obaviti mnogo poslova i zadataka da bi radne organizacije mogle proizvoditi artikleneophodne za vođenje rata; da bi zdravstvena služba od prvog časa bila organizovana i sposobna za obavljanje svojih zadataka, da bi veze bile obezbeđene a građani bili blagovremeno informisani, jednom rečju da bi društveni sistem nastavio da funkcioniše u novostvorenim uslovima.

e). Pripreme društveno-političkih zajednica, njihovih predstavničkih tela i drugih organa, kao i pripreme društveno-političkih i drugih društvenih organizacija koje se sastoje u planiranju i preduzimanju potrebnih mera i postupaka radi što uspešnije mobilizacije svih ljudskih i materijalnih snaga i njihovog organizovanog i najcelishodnijeg angažovanja u svim oblicima borbe protiv agresora.

f). Blagovremeno organizovanje i preduzimanje odgovarajućih priprema organa narodne odbrane u društveno-političkim zajednicama, kao i posebnih jedinica i službi narodne odbrane u cilju što uspešnijeg obavljanja svojih zadataka u slučaju rata. Njihova aktivnost treba da pomogne svim društvenim faktorima da uspešno izvršavaju svoje zadatke. Rat će pred društvo postaviti veoma krupne i složene zadatke koji će zahtevati koordiniranu akciju mnogih službi i radnih organizacija, pa je, zbog toga, od posebnog značaja dobro organizovan rad saveta narodne odbrane, organa uprave za narodnu odbranu, izviđačke i drugih službi, jedinica za spasavanje i drugih jedinica koje se organizuju za potrebe narodne odbrane . . .

IVAN GOŠNJAK

JNA — nerazdvojni deo svog naroda

(»VOJNO DELO« br. 12/61)

. . . Međutim, jedna realna politika, ma koliko duboko verovala da su sazreli svi uslovi za izbegavanje rata i na tome zasnivala svoju borbu za mir, ne sme gubiti iz vida ni sve one činioce koji ohrabruju razne reakcionarne, revanšističke i avanturističke krugove i čine opasnost rata stalno prisutnom i ozbiljnom. Otuda, uporedo sa borbom